

„A praktikus fogásokon túl a retorika hatalmas szellemi kalandot ígér: az emberi állapot megismerésének egészen újszerű nézőpontját. És ha ráébreszt minket arra, hogy az érvelés mindenütt jelen van, a világ már soha nem lesz ugyanaz.”
(Jay Heinrichs: *Thank you for arguing*, 6.)³

Miről van szó?

Ha arra kérnek, érvelj a szerelem létének/fontosságának/szükségességének stb. bizonyítására, vagy pedig ellene, ha azt várják tőled, hogy fejtsd ki nézeteidet a diploma szükségességéről vagy szükségtelenségéről, soha ne hamarkodd el a választ. Pontosabban, mindig azzal kezd a válasz előkészítését, hogy elgondolkodol: Miről is van szó? Neki lehet csak úgy fogni a szerelem létét igazoló bizonyításnak? Egyáltalán mi a szerelem? És mi mellett vagy ellen kellene most állást foglalni?

A gondolkodás egyik legnagyobb fegyvere az átvilágítás és a jó rákérdezés. Egy neves idegtudós, Susan Greenfield⁴ szerint a „sok kérdés – kevés válasz” kultúráját mára a „sok válasz – kevés kérdés” kora váltotta fel. Pedig a kérdező magatartás az érvelés sikerességének alapvető feltétele. Senki nem tud jól beszélni egy homályosan, általánosan vagy fellengzősen megfogalmazott témáról. Nincs is nagyobb csapda, mint elkezdni beszélni valamiről, aminek fogalmi és gyakorlati határait, vonásait nem jelöltük ki. Hányszor hallasz, olvasol ilyen vagy ehhez hasonló beszélgetéseket televízió-műsorokban, videókban, online tartalmakban:

- Mi a véleménye, mitől ennyire veszélyes a média?
- Mert káros tartalmakat közvetít.

---

³ A szerző fordítása itt és minden olyan további helyen, ahol a megadott forrás angol nyelvű.

⁴ Greenfield, Susan: *Identitás a XXI. században*. Budapest: HVG Kiadó, 2009.

Ebben a két megnyilatkozásban egyszerre van jelen a szuggerálás, a ködösítés, a csapdába esés és a közhelyesítés. De a lényeg: semmi nem derült ki arról, tényleg veszélyes-e a média.

Nézzünk egy másik esetet! Tegyük fel, hogy kiselőadást kell tartanod az alábbi témáról: „Egyre növekszik a dizájnerdrogok használata.”

Elképzelhető, hogy amint a témát meglátod, arra gondolsz, milyen rosszak ezek a szerek, mennyire nem szabadna engedni fogyasztásukat, vajon mit lehetne a terjedésük ellen tenni? Csak-hogy rossz úton jársz – persze nem az értékítéleted, hanem az érvelési logikádat tekintve. Nem vagy egyedül, tízből kilencen valószínűleg így közelítenék meg a feldolgozást. Pedig nem egy témát kaptál, hanem egy pontatlanul megfogalmazott ténydarábot. Ami előtted áll, az csupán egy adat – környezetéből kiragadott részlet. Fontos lehet, de önmagában nem értelmezhető, csak más adatokkal együtt. Az értelmezéshez meg kell követelnünk, hogy tisztán láthassuk, mivel van dolgunk. Mi az a dizájnerdrog? Minek alapján beszélhetünk használati mértékének növekedéséről? Többen vagy ugyanannyian, de többet használják? Hol? Kik? Miért? Milyen más drogokkal együtt vagy helyett válnak népszerűvé? Kik és mekkora hasznot húznak ebből?, etc.

Kérdezz tehát mindig rá: Miről beszélek, miről beszélünk? Tedd világossá, hogy értsd, és értsék is azt, amiről szó van. Ne terheld túl magad azzal, hogy rosszul, pontatlanul megfogalmazott témák kifejtésére vállalkozol. Légy azonban résen, ha mások ezt teszik és így bírnak rá embereket elhamarkodott megnyilvánulásokra. Légy bátor, ne hagyd annyiban!